

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان مینودشت

*علیرضا جمشیدی^۱، داود جمینی^۲، یوسف قنبری^۳، رمضان طوسی^۴، موسی پسرکلو^۵

^۱دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان،
^۲استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، ^۳کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان،
^۴کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی شیروان
تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۹/۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۲/۱۷

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی عوامل مؤثر بر تقویت و توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی شهرستان مینودشت است. برای رسیدن به این هدف از روش تحقیق توصیفی - همبستگی استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه اعضای هیأت مدیره و مدیرعاملان هفت شرکت تعاونی‌های تولیدی کشاورزی جامعه شامل ۴۹ نفر هستند که به صورت سرشماری بررسی شده‌اند. ابزار تحقیق، پرسش‌نامه‌ای بود که روایی آن بر اساس نظر گروهی از متخصصان تأیید شد و برای تعیین میزان پایایی مقیاس اصلی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد (۰/۸۳۵). داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. در این مطالعه، میزان کارآفرینی در قالب چهار عامل نوگرایی، پیش‌قدمی در ایجاد تغییر، ریسک‌پذیری و رقابت‌پذیری اندازه گرفته شده است. نتایج نشان داد که متوسط نمره کل کارآفرینی جامعه مورد مطالعه معادل ۲/۵۸۵ به دست آمد که بیش‌تر افراد (۶۲/۸) در طبقه خیلی ضعیف و ضعیف قرار داشتند. بنابراین می‌توان عنوان کرد که میزان توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های موردنظر در حد پایین‌تر از حد متوسط است. همچنین برای شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی با استفاده از رگرسیون چندمتغیره مشخص شد که متغیرهای سطح تحصیلات، تعداد سهام، تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی، میزان درآمد و سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی، تأثیر مثبت بر متغیر وابسته میزان کارآفرینی تعاونی‌های تولید کشاورزی در منطقه مورد مطالعه دارد.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی، شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی، شهرستان مینودشت

مقدمه و طرح مسأله

بنابر بررسی‌های به عمل آمده و بر اساس آمارهای موجود، یکی از مهم‌ترین مشکلات فراروی جوامع در حال توسعه و حتی کشورهای صنعتی، مشکل بیکاری است. رفع معضل بیکاری، ایجاد و تقویت راه‌کارهای اشتغال‌زایی و خوداشتغالی و حرکت به سمت توسعه جامعه، نیاز به کارآفرینی را دو چندان کرده است (هرندی‌زاده، ۱۳۸۹: ۳۵).

بخش کشاورزی یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور به‌شمار می‌رود که شامل درصد چشمگیری از تولید ناخالص داخلی است. در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، بخش کشاورزی به‌عنوان یک بخش بالنده موجب رشد و تعالی سایر بخش‌ها و به حرکت درآمدن کل اقتصاد شده است (احمدپور داریانی و دیگران، ۱۳۹۰: ۵۳۶). کارآفرینی کشاورزی ماهیتاً با کارآفرینی در محیط‌های شهری تفاوتی ندارد. امروزه کارآفرینی کشاورزی، بخش مکمل اقتصاد است و فعالیت‌های کارآفرینانه، پاسخی به رکود و مشکلات

پیشینه تحقیق: هزارجریبی (۱۳۸۴) در مطالعه خود، برخی از دیدگاه‌های محققان درباره ابعاد روان‌شناسی کارآفرینان را بررسی کرده که خلاصه نتایج آن به این شرح است: خطرپذیری، نیاز به توفیق، نوآوری، خلاقیت و ایده‌سازی، اعتماد به نفس، پشتکار زیاد، آرمان‌گرایی، پیش‌قدم بودن، فرصت‌گرایی، نتیجه‌گرا بودن، اهل کار و عمل بودن، آینده‌گرایی، خودمحوری، پیشگام در کسب اطلاعات، برنامه‌ریزی و ارزش‌یابی رقبا، انعطاف‌پذیری، ظرفیت بالا، عدم کنترل سخت‌گیرانه امور، رعایت نکردن سلسله‌مراتب، رشددهنده ایده، دارای تفکر مثبت، داشتن تفکر جانبی و عمودی برای خلق ایده‌های جدید و توسعه آن‌ها. ایوانی (۱۳۸۶) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید فرش دست‌بافت شهرستان اسلام‌آباد غرب پرداخت. نتایج مطالعه نشان داد که عوامل فردی (سابقه عضویت، سن، سواد و درآمد اعضای تعاونی)، جذب مشتری و بازاریابی، تسلط مدیر بر امور مالی و حسابداری در موفقیت تعاونی مؤثرند. رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) در مطالعه‌ای با هدف تحلیل ابعاد و عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی روستاهای شهرستان خداآبند بر دو گروه از افراد کارآفرین و غیر کارآفرین، عوامل مؤثر را به چهار دسته تقسیم و تأثیر آن‌ها را از نظر هر گروه بررسی کرده‌اند. نتایج نشان داد که از دیدگاه کشاورزان عادی، به ترتیب عامل اقتصادی، محیطی زیرساختی، اجتماعی و نهادی حائز اهمیت‌اند. تأثیرگذاری این عوامل از نظر کارآفرینان به این ترتیب بود: عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیطی زیرساختی و نهادی.

نتایج مطالعه مرادی و علی‌بیگی (۱۳۸۹) در بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های شیلات استان کرمانشاه نشان داد که بین متغیرهای مستقل تحقیق (جنبه‌های انسانی و اجتماعی، محیط قانونی، نهادی و سیاست‌گذاری، میزان شناخت اعضا از اصول تعاون و عوامل اقتصادی) و موفقیت تعاونی، همبستگی قوی و معناداری وجود دارد. هم‌چنین تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که همبستگی میان متغیرهای مستقل و

موجود در بخش کشاورزی است (Damianson and Skuras, 1996: 274). طی دهه گذشته در اروپا، توسعه کارآفرینی کشاورزی یکی از سیاست‌های مورد توجه برای افزایش ارزش تولیدات کشاورزی بوده است. بنابراین تجدید ساختار بخش کشاورزی در نتیجه تغییر در سیاست‌های ملی و بین‌المللی، تقاضا برای فعالیت‌های کارآفرینانه در بین کشاورزان را افزایش داده است (Borch and Forsman, 2001: 34). در عین حال کارآفرینی در بخش کشاورزی با مشکلات و محدودیت‌های بسیاری هم‌روبه‌روست؛ مسائلی از قبیل خرد شدن اراضی و غیراقتصادی بودن بهره‌برداری‌ها، نداشتن سرمایه کافی و امکانات تولید، از مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود. از طرفی دیگر، تعاونی‌های موجود در بخش کشاورزی، در صورت داشتن برنامه‌ریزی دقیق، ایجاد اصلاحاتی در ساختار آن‌ها و سایر سیاست‌های حمایتی می‌توانند در انسجام‌بخشی به فعالیت‌ها، متحد کردن کشاورزان و کاربرد فن‌آوری‌های نوین، توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی و در نهایت اقتصادی کردن تولیدات کشاورزی، نقش عمده‌ای داشته باشند (گل‌محمدی، ۱۳۸۶: ۱۹۵). می‌توان گفت توسعه شرکت‌های تعاونی تولید، زمانی می‌تواند به ایجاد اشتغال پایدار و توسعه آن کمک کند که ماهیتی کارآفرینانه داشته باشد. با توسعه کارآفرینی در زمینه‌های تخصصی مختلف در قالب شرکت‌های تعاونی، زمینه برای گسترش کارآفرینی به دست خود افراد فراهم می‌شود. توسعه کارآفرینی برای توسعه شرکت‌های تعاونی تولیدی در بخش کشاورزی در جذب و تبدیل ایده‌ها، ابتکارات و نوآوری‌های فارغ‌التحصیلان بخش کشاورزی در تعاونی‌ها مثر ثمر بوده و نقطه آغازی برای ایجاد کسب و کارهای پایدار و تشکیل تعاونی‌های موفق خواهد بود. بنابراین، بررسی سطح توسعه کارآفرینی تعاونی‌های شهرستان مینودشت واقع در استان گلستان در چند دهه اخیر، شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی و بررسی چگونگی توسعه کارآفرینی از طریق بخش تعاونی، سوالاتی است که محققان در پژوهش حاضر به دنبال بررسی آن‌ها هستند.

شرکت‌های تعاونی بوده، باعث توسعه کارآفرینی در آن شرکت‌ها خواهد شد.

مفاهیم، دیدگاه‌ها و مبانی نظری: کارآفرینی به فرآیند ایجاد ارزش از طریق فراهم آوردن ترکیب منحصربه‌فردی از منابع برای بهره‌گیری از یک فرصت اشاره دارد (Setevenson et al, 1985: 86)، که نیازمند یک عمل کارآفرینانه و یک عامل کارآفرینانه است. عمل کارآفرینانه به مفهوم‌سازی و پیاده‌سازی یک ایده، فرایند محصول، خدمت یا یک کسب و کار جدید دلالت دارد. عامل کارآفرینانه، فرد یا گروهی است که مسئولیت شکوفاسازی و به بار نشستن عمل کارآفرینانه را بر عهده می‌گیرد. همچنین این فرآیند دارای اجزای نگرشی و رفتاری است. از نظر نگرشی، فرایند کارآفرینانه به تمایل یک فرد یا سازمان برای بهره‌گیری و استفاده از فرصت‌های جدید و ایجاد تغییر خلاقانه اشاره دارد (Miller and Friesen, 1982: 2). از نظر رفتاری، فرایند کارآفرینی شامل مجموعه‌ای از اقدامات است که برای شناسایی و ارزیابی یک فرصت، تعریف یک مفهوم تجاری و کاری، شناسایی منابع مورد نیاز، به‌دست آوردن منابع ضروری و پیاده‌سازی و بهره‌برداری از کسب و کار ضروری است (Setevenson et al, 1994: 129).

کارآفرینی به‌عنوان یک پدیده مهم اجتماعی تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد. برخی صاحب‌نظران، شرایط اقتصادی را موجب کارآفرینی دانسته، معتقدند که کارآفرینی، نیروی اصلی توسعه اقتصادی محسوب شده و تغییر و نوآوری، رشد و تولید خدمات را به‌همراه دارد (Markley, 2005: 16). ویلیام گارتنر (۱۹۸۵) عنوان کرد که محققان باید کارآفرینی را پدیده‌ای چندبعدی در نظر بگیرند که علاوه‌بر ویژگی‌های رفتاری، عوامل دیگری نیز در ایجاد آن تأثیر گذارند (Ribinsin and Mitchell, 2002: 368). به‌طور کلی، عوامل مؤثر بر کارآفرینی را در چهار دسته، شامل خصوصیات جمعیت‌شناختی، سرمایه‌های انسانی، سرمایه‌های مالی و سرمایه‌های اجتماعی می‌توان تقسیم‌بندی کرد (Peng et al, 2007: 814).

وابسته، بالا و ضریب تعیین برابر با ۰/۵۱ است. بنابراین ۵۱ درصد موفقیت تعاونی‌ها با این عوامل سنجیده شده است. در این‌باره متغیر میزان شناخت اعضا از اصول تعاون، کم‌ترین و متغیر جنبه‌های انسانی و اجتماعی، بیش‌ترین تغییرات موفقیت تعاونی‌ها را تبیین می‌کند.

نتایج مطالعه مطبوعی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۱) که با هدف تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی در شهرستان ملایر انجام شد، نشان داده است که ده عامل بر افزایش توانمندی روستاییان برای توسعه کارآفرینی، مؤثر است. این عوامل به‌ترتیب اولویت در تأثیر عبارتند از: عامل پشتکار، عامل سازمانی، مالی و اقتصادی، آموزش و الگوی نقش، استقلال فردی، تجربه‌های قبلی، خلاقیت، احساس موفقیت و عامل مرکز کنترل درونی. همچنین عوامل مؤثر از منظر گروه کنترل در این تحقیق عبارتند از: عامل سازمانی، منابع مالی و اقتصادی، مهارت و دانش، خانواده، عزت نفس، مشارکت اجتماعی و عامل زیرساختی. نظریان و همکاران (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی استان تهران پرداختند که نتایج آن‌ها نشان داد که اکثر پاسخ‌گویان (۳۶/۵ درصد) اعتقاد دارند که وضعیت توسعه کارآفرینی تعاونی‌ها در حد متوسط است. همچنین مهم‌ترین عوامل توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی، عوامل اقتصادی و روان‌شناختی است و در مجموع حدود ۲۳ درصد از واریانس توسعه کارآفرینی را تبیین می‌کنند. هیسریچ و پیترز (۲۰۰۲)، کارآفرینی را فرایند خلق هر چیز نو و باارزش، با صرف وقت و تلاش با فرض همراه داشتن خطرات مالی، روحی و اجتماعی و به‌دست آوردن پاداش‌های مالی و رضایت فردی و استقلالی که از آن ناشی می‌شود، تعریف کرده‌اند. همچنین نتایج مطالعه کوچر (۲۰۰۲) و رستمی‌تبار (۱۳۸۶) نشان داد که عوامل انسانی و اجتماعی، میزان شناخت اعضا از اصول، عوامل مالی و اقتصادی، از عوامل موفقیت در

کارآفرینی در این تحقیق با استفاده از چهار بعد اصلی نوگرایی، مواجهه با تغییر، ریسک‌پذیری و رقابت‌پذیری سنجیده می‌شود.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی، از نظر میزان و درجه کنترل، میدانی و از لحاظ نحوه جمع‌آوری اطلاعات نیز از نوع تحقیقات توصیفی و غیر تجربی (غیر آزمایشی) است. در این تحقیق از روش تحقیق توصیفی برای دستیابی به اهداف بهره گرفته شده است. شهرستان مینودشت واقع در استان گلستان، قلمرو مکانی این تحقیق را تشکیل می‌دهد. در این پژوهش هیأت مدیره و مدیر عامل تعاونی‌های فعال کشاورزی مینودشت که حداقل دو سال سابقه کار دارند، به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. بر اساس آمار و اطلاعات موجود، این جامعه شامل ۴۹ نفر در هفت شرکت تعاونی است که به‌صورت سرشماری بررسی شده‌اند. ابزار اصلی تحقیق، پرسش‌نامه است که اعضای هیأت علمی دانشگاه، روایی گویه‌ها را تأیید کرده‌اند. برای بررسی پایایی ابزار مورد تحقیق، مطالعه‌ای با سی پرسش‌نامه به‌عنوان یک مطالعه مقدماتی انجام شد. سپس بر مبنای نتایج، تغییرات لازم در پرسش‌نامه یادشده صورت گرفت. نتایج به‌دست آمده از پیش‌آزمون بیانگر اعتماد یا پایایی قابل قبول ابزار مورد مطالعه (پرسش‌نامه) است که آلفای کرونباخ محاسبه شده برای عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در جدول (۱) نشان داده شده است. برای سنجش اعتبار پرسش‌نامه از روش‌های اعتبار محتوا و اعتبار عاملی بهره گرفته شد. برای سنجش روایی ظاهری، دیدگاه‌های چند تن از اعضای هیأت علمی دانشگاه و کارشناسان مربوط پرسیده شد و مبتنی بر نظر آنان اصلاح‌های لازم به عمل آمد. همچنین در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی استفاده شد.

کولت و همکاران (۲۰۰۵)، ایجاد یک کسب و کار کارآفرینانه را نتیجه عوامل سازمانی، ویژگی‌های فردی و فراهم بودن برخی از تسریع‌کننده‌ها دانسته‌اند. همچنین مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه را تشویق به نوآوری، توسعه تیم‌های کارآفرینی، تفویض اختیار، حمایت مدیریت و شیوه‌های جدید پاداش ذکر کرده‌اند. بومس و کولب (۲۰۰۴)، عوامل اقتصادی مؤثر بر کارآفرینی را در دو سطح موقعیت‌های ساختاری و موقعیت‌های شخصی بررسی می‌کنند که در سطح ساختاری، به موانع و فرصت‌ها و در سطح شخصی، به پتانسیل‌ها و محدودیت‌ها توجه می‌شود. موقعیت‌های ساختاری، شامل کالاها و خدمات، دسترسی به اعتبارات و وام، وجود بازار رقابتی و نرخ‌های مالیاتی می‌شود. موقعیت‌های شخصی، عوامل نیروی کار ماهر و آموزش دیده، سرمایه انسانی و سطح درآمد را دربر می‌گیرد.

مهم‌ترین عوامل اقتصادی تأثیرگذار در تأسیسات مؤسسه‌های کارآفرین، شامل بالا بودن هزینه‌های دریافت اعتبار، حق‌الزحمه و اجرت دریافتی توسط بانک‌ها، نیاز به گذاشتن وثیقه‌های کلان، داشتن ضامن، بروکراسی دست و پاگیر بانکی، هزینه‌های آماده کردن طرح تجاری، متمایل نبودن بانک‌ها به دادن وام‌ها به مؤسسات کوچک، کمبود سرمایه اولیه و دارایی خالص و کمبود دسترسی به سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر است. سرمایه مخاطره‌پذیر، یکی از منابع مهم سرمایه برای کارآفرینان تلقی می‌شود. معمولاً سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های جدید و غیر معمول که در شرایط غیر مطمئن انجام می‌شود، اطلاق می‌گردد (Jancikova, 2004: 1012; Amit et al, 1998: 94). با توجه به مرور ادبیات توسعه کارآفرینی و سابقه نظری تحقیقات در این زمینه می‌توان چنین نتیجه گرفت که عوامل اقتصادی، اجتماعی، روان‌شناختی - شخصیتی، رفتار مدیریت، بازاریابی و آموزشی، از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی هستند. میزان توسعه

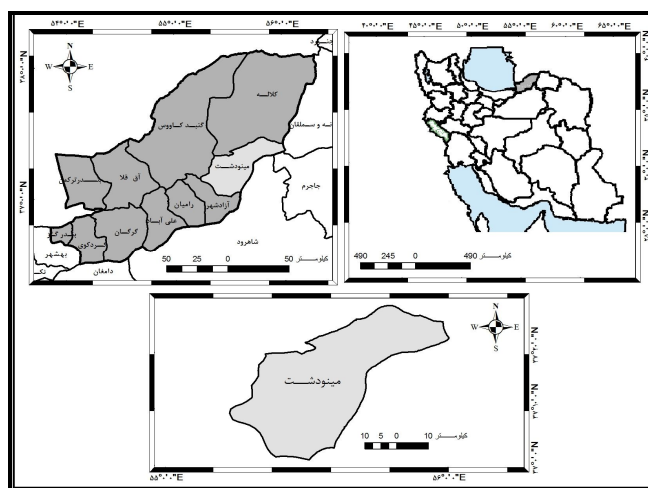
جدول ۱- محاسبه میزان پایایی و روایی مفاهیم اصلی به کار رفته در پژوهش.

نمونه مورد مطالعه	متغیر	آلفای کرونباخ	KMO	Barttelets	Sig
اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل	عوامل اقتصادی	۰/۸۳۷	۰/۷۴۸	۲۷۵/۶۹۹	۰/۰۰۰
	عوامل اجتماعی	۰/۸۵۱	۰/۷۲۷	۲۹۵/۹۸۱	۰/۰۰۴
	عامل فرهنگی	۰/۷۹۸	۰/۶۴۳	۸۹۳/۰۵۳	۰/۰۰۰
	عوامل مدیریتی	۰/۹۱۲	۰/۸۲۶	۲۴۳/۱۴۶	۰/۰۰۰
	عوامل بازاریابی	۰/۹۱۰	۰/۷۸۹	۳۲۶/۱۲۸	۰/۰۰۰
	عوامل آموزشی	۰/۸۵۹	۰/۸۰۹	۳۹۸/۱۲۳	۰/۰۰۰
	عوامل روان‌شناختی	۰/۸۹۷	۰/۸۱۲	۴۵۶/۷۸۰	۰/۰۰۰

(مأخذ: یافته‌های پژوهش)

(چهل چای، قلعه قافه، گرو، سرگل) است که بخش مرکزی و کوهسارات، هفتاد روستا و چهار دهستان دارد. در این شهرستان طبق اطلاعات موجود از مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان، دو شرکت تعاونی تولید کشاورزی در دهستان قلعه قافه و در روستاهای زندانچال و کفش محله و پنج شرکت تعاونی تولید کشاورزی در دهستان چهل چای در روستاهای قره چشمه، دشت حلقه، ساسنگ، ازداران، ملاشی واقع شده است.

بر اساس جدول (۱)، مفاهیم به کار رفته در پژوهش حاضر، پایایی بالایی دارد. این موضوع نشان می‌دهد که همبستگی درونی میان متغیرها برای سنجش مفاهیم مزبور، قابلیت اعتماد بالایی دارد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. در ضمن برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از آمار توصیفی و تحلیلی، نظیر فراوانی، درصد، انحراف معیار، میانگین و آمار استنباطی از جمله آزمون همبستگی و رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. محدوده و قلمرو پژوهش: شهرستان مینودشت، دارای دو بخش (مرکزی و کوهسارات) و چهار دهستان

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی شهرستان مینودشت در استان گلستان و کشور.

۳۵-۴۰ سال (۳۴/۸ درصد) است و کم‌ترین آن هم به رده‌ی سنی ۲۵ سال (۸/۴ درصد) تعلق دارد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل سطح تحصیلات جامعه مورد بررسی حاکی از آن است که ۹/۷ درصد افراد مورد

بحث اصلی

ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان: نتایج بررسی افراد مورد مطالعه نشان داد که میانگین سنی آن‌ها، ۳۱/۰۲ سال است. بیش‌ترین فراوانی مربوط به رده‌ی سنی

کشاورزی دارند. هم‌چنین ۲۷/۵۶ درصد افراد دارای سابقه‌ی کار پنج تا ده سال، حدود ۹ درصد دارای سابقه کار ده تا پانزده سال و ۶/۱۹ درصد دارای سابقه بالای پانزده سال هستند. میانگین سابقه کار پاسخ‌گویان، ۴/۲۳ سال است که حاکی از تجربه کم افراد شاغل در تعاونی‌هاست.

تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی و میزان آشنایی با اصول کارآفرینی: همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود، ۵۹/۷۷ درصد از پاسخ‌گویان در زمینه کارآفرینی، تجربه قبلی نداشتند و ۴۰/۲۳ از آن‌ها دارای تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی هستند. هم‌چنین یافته‌های پژوهش نشان داد که ۴۷/۵۶ درصد از افراد مورد مطالعه، سابقه شرکت در کلاس‌ها و یا دوره‌های کارآفرینی داشتند و میزان آشنایی نیمی از افراد مورد مطالعه (۵۰ درصد) با اصول و مبانی کارآفرینی در سطح متوسط قرار دارد.

مطالعه تحصیلاتی در حد ابتدایی، ۱۳/۹ درصد تحصیلات راهنمایی، ۲۸/۴۴ درصد تحصیلات دبیرستان، ۱۷/۳ درصد تحصیلات فوق دیپلم و ۳۰/۵۷ درصد تحصیلات لیسانس و بالاتر دارند. میانگین سابقه فعالیت کشاورزی جامعه آماری ۱۷/۰۳ سال است.

در بررسی تعداد سهام افراد مورد مطالعه از شرکت‌های تعاونی تولیدی کشاورزی، مشخص شد که بیش‌ترین تعداد افراد سهام‌دار مربوط به طبقه یازده تا بیست سهم است که حدود ۲۸/۵ درصد افراد مورد مطالعه در این گروه قرار گرفته‌اند. هم‌چنین کم‌ترین تعداد افراد سهام‌دار مربوط به طبقه ۴۱ تا ۵۰ سهم است که حدود هشت درصد افراد مورد مطالعه را تشکیل می‌دهد. نتایج بررسی سابقه کار در شرکت تعاونی تولیدی کشاورزی در منطقه مورد مطالعه نشان داد که ۵۷/۲۳ درصد از افراد مورد مطالعه سابقه کاری بین یک تا پنج سال در شرکت تعاونی تولیدی

جدول ۲- توزیع فراوانی تجربه قبلی درباره کارآفرینی و میزان آشنایی با اصول کارآفرینی جامعه مورد مطالعه.

درصد تجمعی	درصد	وضعیت	متغیر
۴۰/۲۳	۴۰/۲۳	بله	تجربه قبلی درباره کارآفرینی
۱۰۰	۵۹/۷۷	خیر	
۴۷/۵۶	۴۷/۵۶	بله	سابقه شرکت در کلاس‌ها و یا دوره‌های کارآفرینی
۱۰۰	۶۲/۴۴	خیر	
۵	۵	خیلی کم	میزان آشنایی با اصول و مبانی کارآفرینی
۱۳	۸	کم	
۶۳	۵۰	متوسط	
۸۰	۱۷	زیاد	
۱۰۰	۲۰	خیلی زیاد	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

گروهی اعضای تعاونی (با میانگین ۴/۱۸ و انحراف معیار ۰/۹۲۳)، رتبه اول را با توجه به میزان ضریب تغییرات مربوط به هر یک از این عوامل دارد. با توجه به نتایج موجود در جدول (۳)، از میان متغیرهای مربوط به عامل مدیریتی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه، بالاترین رتبه به متغیر تقسیم عادلانه منافع میان کارکنان، با میانگین ۴/۷۱ و انحراف معیار ۰/۷۱ تعلق دارد.

عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان مینودشت: چنانچه در جدول (۳) مشاهده می‌شود، برای رتبه‌بندی راه‌کارهای توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی کشاورزی شهرستان مینودشت از ۳۲ گویه در مقیاس لیکرت استفاده شد. یافته‌های تحقیق در این زمینه نشان داد که ثبات قیمت محصولات کشاورزی (با میانگین ۴/۶۱ و انحراف معیار ۰/۷۵)، بالاترین رتبه را در شاخص اقتصادی دارد. از میان عوامل اجتماعی، گرایش به‌کار

قرار دارد. در واقع می‌توان عنوان کرد که در بحث بازاریابی و توسعه کارآفرینی، مهم‌ترین متغیر مؤثر، بحث تبلیغات برای جلب مشتری‌های جدید و بیش‌تر از نظر افراد مورد مطالعه بوده است.

از میان متغیرهای مربوط به عامل بازاریابی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه، متغیر تبلیغات مؤثر برای یافتن مشتری جدید با میانگین ۴/۶۲ و انحراف معیار ۰/۵۷ در رتبه اول عوامل بازاریابی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها

جدول ۳- رتبه‌بندی راه‌کارهای توسعه کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی کشاورزی.

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	متغیر	شاخص
۱	۰/۱۶۲	۰/۷۵	۴/۶۱	ثبات قیمت محصولات کشاورزی	اقتصادی
۲	۰/۱۸۶	۰/۸۰۷	۴/۳۲	رضایت از درآمد حاصل از کار	
۳	۰/۲۰۴	۰/۸۲	۴/۰۱	دسترسی به اطلاعات و آمارهای بازاریابی و اقتصادی مناسب	
۴	۰/۲۲	۰/۹۲۳	۴/۱۸	سرمایه‌های مالی کافی در تعاونی	
۵	۰/۲۲۷	۰/۸۱۷	۳/۷۳	ایجاد زمینه‌ی مناسب و اقدامات حمایتی برای صادرات محصولات کشاورزی	
۱	۰/۲۲	۰/۹۲۳	۴/۱۸	گرایش به کار گروهی اعضای تعاونی	اجتماعی
۲	۰/۲۲۷	۰/۸۱۷	۳/۷۳	فراهم آوردن بیمه برای کارآفرینان	
۳	۰/۲۴۵	۰/۸۶	۳/۵۱	ارتباط با اعضای اجرایی	
۴	۰/۲۶۹	۰/۹۸	۳/۶۴	قوانین و مقررات ورشکستگی	
۱	۰/۱۵۰	۰/۷۱	۴/۷۱	تقسیم عادلانه منافع میان کارکنان	مدیریتی
۲	۰/۲۱۰	۰/۹۰۳	۴/۲۸	قدردانی و تشویق کارکنان	
۳	۰/۲۲۰	۰/۸۶	۳/۸۱	توانایی رهبری و هدایت مدیر تعاونی	
۴	۰/۲۵۲	۰/۸۶	۳/۴۱	تحمل شکست و اشتباه کارکنان در زمینه فعالیت‌های نوآورانه	
۵	۰/۳۰۸	۱/۰۸	۳/۵	تأثیر نظر کارکنان در تصمیم‌گیری سرپرستان و مدیران	
۱	۰/۱۲۳	۰/۵۷	۴/۶۲	تبلیغات مؤثر برای یافتن مشتری جدید	بازاریابی
۲	۰/۱۴	۰/۶۵	۴/۶۲	فروش مستقیم و بی‌واسطه محصول	
۳	۰/۱۶۶	۰/۷۸	۴/۶۸	آشنایی با بازارهای منطقه‌ای و ملی	
۴	۰/۳۷۷	۱/۳۲	۳/۵	آشنایی با بازارهای محلی	
۱	۰/۱۸	۰/۷۸	۴/۳۲	استفاده از روش‌های نوین آموزشی در تعاونی	آموزشی
۲	۰/۲۰۴	۰/۹۰۸	۴/۴۳	اجرای برنامه‌های آموزشی برای بهبود توانمندی‌های کارآفرینی مدیران و کارکنان تعاونی	
۳	۰/۲۱۸	۰/۹۵	۴/۳۵	دسترسی به کامپیوتر و اینترنت در تعاونی	
۴	۰/۲۲۴	۰/۹۷۹	۴/۳۶	برگزاری کلاس‌های توسعه مهارت‌های کوتاه‌مدت	
۵	۰/۲۲۷	۰/۹۶	۴/۳۱	ایجاد و تقویت مراکز مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف	
۱	۰/۲۲۲	۰/۹۷۰	۴/۳۵	اشتیاق زیاد به انجام کارهای بزرگ	روان‌شناختی
۲	۰/۲۲۵	۰/۹۷	۴/۳۱	اعتماد به نفس و خوداتکایی بالا	
۳	۰/۲۵۲	۰/۸۶	۳/۴۱	علاقه‌ی بالا به خوداشتغالی و فعالیت	
۴	۰/۳۰۲	۱/۰۹	۳/۶	انگیزه‌ی بالای یافتن منابع جدید	
۵	۰/۳۰۸	۱/۰۸	۳/۵	به کارگیری بالای خلاقیت‌های شخصی	
۱	۰/۱۵۵	۰/۶۹	۴/۴۳	به کارگیری مناسب دانش رسمی در کنار دانش بومی	فرهنگی
۲	۰/۱۷۰	۰/۷۲	۴/۲۳	خانواده‌ی حامی و پشتیبان، دارای نظر مثبت به کارآفرینی	
۳	۰/۲۰۳	۰/۷۷	۳/۷۹	دوستان و آشنایان حامی و مشوق	
۴	۰/۲۶۰	۰/۹۸	۳/۷۶	داشتن روحیه انجام کار گروهی	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

کار گروهی با میانگین $3/76$ و انحراف معیار $0/98$ ، پایین‌ترین رتبه را دارند. پس از مشخص شدن مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی، در ادامه به اولویت‌بندی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی در شهرستان مینودشت از نظر اعضای هیأت مدیره و مدیر عامل پرداخته شده است. همان‌گونه که در جدول (۴) نشان داده شده است، عوامل مدیریت در رتبه اول با میانگین $4/56$ و انحراف معیار $0/69$ ، عوامل اجتماعی با میانگین $4/23$ و انحراف معیار $0/65$ و در رتبه دوم، عوامل اقتصادی با میانگین $4/01$ و انحراف معیار $0/70$ در رتبه سوم، عوامل روان‌شناختی با میانگین $3/79$ و انحراف معیار $0/72$ در رتبه چهارم، عوامل فرهنگی با میانگین $3/56$ و انحراف معیار $0/74$ در رتبه پنجم، عوامل بازاریابی با میانگین $3/73$ و انحراف معیار $0/80$ در رتبه ششم و عوامل آموزشی با میانگین $3/63$ و انحراف معیار $0/80$ در رتبه هفتم قرار دارند.

از میان عوامل آموزشی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه از نظر تأثیرشان بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی، متغیر استفاده از روش‌های نوین آموزشی در تعاونی با ضریب تغییرات معادل $0/18$ در رتبه اول و متغیر ایجاد و تقویت مراکز مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف با ضریب تغییرات معادل $0/27$ در رتبه آخر قرار دارد. همچنین رتبه‌بندی عوامل روان‌شناختی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی در شهرستان مینودشت نشان داد که رتبه اول به متغیر اشتیاق زیاد به انجام کارهای بزرگ با میانگین $4/35$ و انحراف معیار $0/97$ تعلق گرفت. با توجه به رتبه‌بندی عوامل فرهنگی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی در منطقه مورد مطالعه از نظر اعضای هیأت مدیره و مدیر عامل - که در جدول (۳) آمده است - متغیر به‌کارگیری مناسب دانش رسمی در کنار دانش بومی با میانگین $4/43$ و انحراف معیار $0/69$ ، بالاترین رتبه و متغیر داشتن روحیه انجام

جدول ۴- رتبه‌بندی، میانگین و انحراف معیار عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها.

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	عوامل
۱	۰/۱۵۱	۰/۶۹	۴/۵۶	مدیریت
۲	۰/۱۵۳	۰/۶۵	۴/۲۳	اجتماعی
۳	۰/۱۷۴	۰/۷۰	۴/۰۱	اقتصادی
۴	۰/۱۸۹	۰/۷۲	۳/۷۹	روان‌شناختی
۵	۰/۲۰۷	۰/۷۴	۳/۵۶	فرهنگی
۶	۰/۲۱۴	۰/۸۰	۳/۷۳	بازاریابی
۷	۰/۲۲۰	۰/۸۰	۳/۶۳	آموزشی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

اعمال تغییرات لازم و انطباق آن با وضعیت و ماهیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مورد مطالعه استفاده شد. در همین راستا میزان کارآفرینی با ۲۳ سؤال با استفاده از طیف لیکرت پنج گزینه‌ای بررسی شد و دیدگاه‌های مدیران اخذ و تحلیل شد که نتایج به‌دست آمده در جدول (۵) نشان داده شده است.

سنجش کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی در راستای تبیین اهداف مطالعه، اهمیت ویژه‌ای دارد. از این‌رو برای سنجش میزان کارآفرینی شرکت‌های تعاونی کشاورزی مطابق دیدگاه مدیران شرکت‌های تعاونی، از پرسش‌نامه طراحی شده در مطالعه احمدپور داریانی و همکاران (۱۳۹۰) و هرنندی‌زاده (۱۳۸۹)، با

جدول ۵- سنجش کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی کشاورزی از دیدگاه مدیران.

نام عامل	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
عوامل نوگرایی	میزان به‌کارگیری روش‌های جدید در بازاریابی و فروش	۲/۹۸	۱/۲۳۵	۰/۴۱۴
	به‌کارگیری طراحی جدید در تولید محصولات و خدمات تعاونی به مشتریان و بازار	۲/۶۳	۱/۲۶۵	۰/۴۸۰
	میزان به‌کارگیری تکنولوژی‌های جدید در انجام فعالیت‌های مختلف تعاونی	۳/۲۳	۱/۰۲۳	۰/۳۱۶
	میزان تغییر در کیفیت و کمیت محصولات و خدمات در طول چند سال گذشته	۳/۱۶	۱/۲۷۶	۰/۴۰۳
عوامل پیش‌قدمی	پیشگام بودن در تغییر فعالیت‌های کسب و کار	۲/۹۸	۱/۱۴۵	۰/۳۸۴
	پیش‌قدم بودن در ارائه یک محصول یا خدمت جدیدتر	۲/۶۶	۱/۳۶۰	۰/۵۱۱
	پیشگام بودن تعاونی در تغییر روش‌های بازاریابی و نظایر آن	۳/۰۱	۱/۰۱۹	۰/۳۳۸
	دست‌زدن به اقدامات جدید در بازار در مقایسه با رقبا	۲/۹۷	۱/۰۰۲	۰/۳۳۷
عوامل ریسک-پذیری	تحمل ریسک بالای پروژه‌هایی با سود بسیار زیاد	۳/۱۵	۱/۲۵۶	۰/۳۹۸
	به‌کارگیری روش‌ها و شیوه‌هایی در تعاونی که قبلاً امتحان شده‌اند.	۳/۸۵	۱/۰۰۱	۰/۲۶
	تحلیل کامل وضعیت و انجام کارهایی در تعاونی که قرار است انجام شود.	۲/۷۹	۱/۲۳۱	۰/۴۴۱
عوامل رقابت-پذیری	حس رقابت‌طلبی بالا در تعاونی موردنظر	۳/۵۶	۱/۱۵۸	۰/۳۲۵
	انجام اقدامات گسترده برای رسیدن به اهداف تجاری	۳/۰۲	۱/۰۶۲	۰/۳۵۱
	انجام اقدامات جدید در بازار و تقلید رقبا از تعاونی موردنظر	۲/۵۶	۱/۰۱۹	۰/۳۹۸

مأخذ: یافته‌های پژوهش

کم و کم دانسته‌اند. همان‌طور که مشاهده شد، بیش‌تر پاسخ‌گویان میزان کارآفرینی را کم‌تر از حد متوسط می‌دانند. نکته قابل توجه این‌که هیچ‌یک از پاسخ‌گویان، میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها را در حد خیلی زیاد ندانسته‌اند. هم‌چنین همان‌طور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود، تفاوت میان فراوانی‌های مشاهده شده وجود دارد و یا به‌عبارتی در سطح ۹۵ درصد اطمینان بین توزیع مورد انتظار (میزان کارآفرینی در حد متوسط) و توزیع مشاهده شده تفاوت وجود دارد.

نتایج جدول (۵) مبین آن است که میانگین اکثر موارد مورد بررسی، کم‌تر از ۳ است که بر این اساس به اعتقاد مدیران تعاونی‌های کشاورزی در شهرستان مینودشت، میزان کارآفرینی تعاونی‌ها در حد متوسط تا خیلی کم است. در این تحقیق، همان‌طور که شرح داده شد، میزان کارآفرینی در قالب چهار عامل نوگرایی، پیش‌قدمی در ایجاد تغییر، ریسک‌پذیری و رقابت‌پذیری اندازه گرفته شد. نتایج جدول (۶) نشان می‌دهد که ۴/۲۵ درصد پاسخ‌گویان، میزان کارآفرینی را در تعاونی‌ها زیاد، ۳۱/۹۱ درصد در حد متوسط و بیش از ۶۳ درصد، میزان کارآفرینی را در حد خیلی

جدول ۶- توزیع فراوانی میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها و محاسبه آزمون کای‌اسکور برای آن (n= ۴۷).

عوامل	سطح متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
میزان کارآفرینی	کم	۱۳	۲۷/۶۶	۱۳	۱۱/۸
	خیلی کم	۱۷	۳۴/۱۷	۱۷	۱۱/۸
	متوسط	۱۵	۳۱/۹۱	۱۵	۱۱/۸
	زیاد	۲	۴/۲۵	۲	۱۱/۸
	خیلی زیاد	۰	۰	-	-
جمع کل		۴۷	۱۰۰	کای‌اسکور = ۱۱/۴۶، سطح معنی‌داری = ۰/۰۰۹، درجه آزادی = ۳	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت اشتغال و متغیر وابسته مورد نظر، نشان می‌دهد که وضعیت شغلی پاسخ‌گویان پژوهش حاضر به گونه‌ای بوده که در ارتباط مثبت و معنی‌دار با متغیر وابسته است؛ یعنی پاسخ‌گویان در فضاهایی به‌کار مشغول‌اند که میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها را افزایش می‌دهد. نتایج جدول (۷) نشان داد که همراه با افزایش درآمد پاسخ‌گویان با احتمال ۹۹ درصد، میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها افزایش می‌یابد. هم‌چنین متغیرهای تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی و سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی و تعداد سهام، رابطه مثبت و معنی‌داری را با متغیر وابسته مورد نظر نشان دادند؛ یعنی با افزایش تجربه قبلی پاسخ‌گویان در زمینه کارآفرینی، تعداد سهام بیش‌تر در تعاونی‌ها و سابقه فعالیت زیاده‌تر آن‌ها در شرکت تعاونی تولید کشاورزی، میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها افزایش خواهد یافت.

در ادامه برای بررسی رابطه‌ی میان نمره کارآفرینی شرکت‌های تعاونی کشاورزی با متغیرهای مستقل تحقیق، ضریب همبستگی پیرسون با اختصاص امتیاز به سؤالات بیست‌وسه‌گانه محاسبه شد که نتایج به‌دست آمده در جدول (۷) ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود (جدول ۸)، رابطه منفی و معنی‌داری میان سن و میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها وجود دارد ($r = -0/418$). سن افراد پاسخ‌گو به‌عنوان سازه‌ی مقاوم در مقابل تغییرات عمل کرده و با افزایش آن، تمایل شخص برای پذیرش تغییر و تحول کم‌تر می‌شود. در پژوهش حاضر، همراه با افزایش سن افراد، میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها کاهش می‌یابد. هم‌چنین میان سطح تحصیلات افراد با میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($r = 0/623$)؛ یعنی همراه با افزایش تحصیلات پاسخ‌گویان، میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها نیز افزایش می‌یابد. ضریب ($r = 0/518$) به‌دست آمده از رابطه میان

جدول ۷- همبستگی بین میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها و برخی متغیرهای توضیح‌دهنده.

متغیر وابسته	متغیر مستقل	ضریب همبستگی
میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها	سن	$-0/418^*$
	سطح تحصیلات	$0/623^*$
	سابقه فعالیت‌های کشاورزی	$0/053^{ns}$
	وضعیت اشتغال	$0/518^*$
	میزان درآمد	$0/569^*$
	تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی	$0/551^*$
	تعداد سهام	$0/542^*$
	سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی	$0/582^*$

* سطح معنی‌داری ۹۵ درصد؛ ns: عدم معنی‌داری

مأخذ: یافته‌های پژوهش

استفاده از روش رگرسیون گام‌به‌گام، نتایج زیر به‌دست آمد:

نتایج نشان داد متغیرهای تأثیرگذار، در مجموع توانایی تبیین ۷۷/۴ درصد ($R^2 = 0/783$) تعدیل شده از تغییرات متغیر میزان کارآفرینی تعاونی‌های تولید کشاورزی در منطقه مورد مطالعه دارند. ضریب همبستگی چندگانه میان متغیرهای مستقل و متغیر وابسته $R = 0/856$ است.

تحلیل رگرسیون چندگانه: در این قسمت از تحقیق با استفاده از روش رگرسیون چندمتغیره به شیوه گام‌به‌گام، متغیرهای سن (x_1)، تحصیلات (x_2)، تعداد سهام (x_3)، تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی (x_4)، میزان درآمد (x_5) و متغیر سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی (x_6)، وارد معادله رگرسیونی شدند. پس از ورود متغیرهای مستقل در معادله رگرسیونی و محاسبه معنی‌دار بودن هر متغیر با

میزان درآمد و سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی، به احتمال زیاد میزان کارآفرینی تعاونی‌های مورد مطالعه نیز زیاد خواهد شد. همچنین ضریب منفی استاندارد شده متغیر سن نشان می‌دهد که همراه با افزایش سن پاسخ‌گویان، به احتمال زیاد میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها کم خواهد شد.

ضریب استاندارد شده مثبت متغیرهای تحصیلات، تعداد سهام، تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی، میزان درآمد و سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی، نشان از تأثیر مثبت آن‌ها بر متغیر وابسته میزان کارآفرینی تعاونی‌های تولید کشاورزی در منطقه مورد مطالعه است. یعنی با افزایش سال‌های تحصیل، تعداد سهام افراد، تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی،

جدول ۸- تحلیل رگرسیون چندمتغیره به شیوه گام‌به‌گام.

متغیر مستقل	ضریب استاندارد نشده	ضریب استاندارد شده
سن (x1)	-۰/۳۴۲	-۰/۲۸۲
تحصیلات (x2)	۲/۱۵۶	۰/۲۵۳
تعداد سهام (x3)	۱/۹۱۲	۰/۲۱۳
تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی (x4)	۰/۶۳۶	۰/۱۸۳
میزان درآمد (x5)	۲/۰۱۲	۰/۲۲۶
سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی (x6)	۰/۲۹۸	۰/۵۶۴

Sig=۰/۰۰۰ F= ۱۲۵/۶۱۲ R=۰/۸۵۶ R²=۰/۷۸۳ Adjusted R²=۰/۷۷۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به مدل نهایی رگرسیون چندمتغیره، با معادله‌ی ذیل می‌توان میزان کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی مورد مطالعه را به‌دست آورد:

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$$

$$Y = -۰/۲۸۲x_1 + ۰/۲۵۳x_2 + ۰/۲۱۳x_3 + ۰/۱۸۳x_4 + ۰/۲۲۶x_5 + ۰/۵۶۴x_6$$

حاصل از همبستگی میان متغیرهای مستقل با متغیر میزان کارآفرینی در شرکت‌های تعاونی کشاورزی مورد مطالعه نشان داد که همبستگی منفی معنی‌داری میان متغیر سن پاسخ‌گویان و میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها وجود دارد. یعنی هر چه به تعداد سال‌های زندگی پاسخ‌گویان اضافه شود، خود به‌عنوان عاملی منفی در برابر کارآفرینی بروز می‌کند و مانع از افزایش آن در تعاونی‌ها می‌شود. پس سن به‌عنوان عاملی بسیار مهم در جریان کارآفرینی در تعاونی‌ها محسوب می‌شود. نتیجه مطالعات ایوانی (۱۳۸۶)، کوچر (۲۰۰۲) و رستمی‌تبار (۱۳۸۶) نیز نشان داد که متغیر سن بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی تأثیرگذار است. یکی از متغیرهای مهم تأثیرگذار بر افزایش میزان کارآفرینی در تعاونی‌ها، متغیر تحصیلات است. نتایج

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که متغیر به‌کارگیری مناسب دانش رسمی در کنار دانش بومی از میان عوامل فرهنگی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها، متغیر اشتیاق زیاد به انجام کارهای بزرگ از میان عوامل روان‌شناختی، متغیر استفاده از روش‌های نوین آموزشی در تعاونی از میان عوامل آموزشی، متغیر تبلیغات مؤثر برای یافتن مشتری جدید از میان عوامل بازاریابی، متغیر تقسیم عادلانه منافع میان کارکنان از میان عوامل مدیریتی، متغیر گرایش به کار گروهی اعضای تعاونی از میان عوامل اجتماعی و متغیر ثبات قیمت محصولات کشاورزی از میان عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها، مهم‌ترین هستند و در رتبه اول قرار دارند. نتایج

به طور کلی نتیجه به دست آمده با نتایج مطالعات طبیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۱)، ایوانی (۱۳۸۶)، کوچر (۲۰۰۲)، نظریان و همکاران (۱۳۹۲)، رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) و رستمی‌تبار (۱۳۸۶) مطابقت دارد.

پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، به ارائه پیشنهادهایی در زمینه موضوع مورد مطالعه پرداخته شده است:

با توجه به این که عامل مدیریت، مهم‌ترین عامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها به شمار می‌رود، پیشنهاد می‌شود به مبحث عامل انسانی و مدیریتی توجه ویژه شود و از مدیریت سنتی در تعاونی‌ها اجتناب شود. همچنین پیشنهاد می‌شود کلاس‌های آموزشی متوالی برای مدیران تعاونی‌ها در زمینه کارآفرینی اجرا شود.

با توجه به اهمیت سن در توسعه یا عدم توسعه کارآفرینی، پیشنهاد می‌شود بیش‌تر افراد جوان که گرایش به سمت افزایش میزان توسعه کارآفرینی دارند، به‌عنوان عضو در تعاونی‌ها انتخاب شوند.

تحصیلات همانند کاتالیزوری است که به سرعت باعث افزایش توسعه کارآفرینی تعاونی‌ها می‌شود. پیشنهاد می‌شود افراد تحصیل‌کرده و کارآفرین که دارای ایده‌های نوآورانه و محوری هستند، شناسایی و تشویق شوند و از تسهیلات ویژه برخوردار گردند. این امر هم می‌تواند سبب حمایت از این دسته افراد شود و هم منجر به تشویق سایر افراد و ایجاد رقابت در آن‌ها برای خلق نوآوری‌های جدید گردد.

پیشنهاد می‌شود برای ایجاد یک شبکه بزرگ کارآفرینی در سطح استان، به ایجاد مراکز کارآفرینی در سطح استان و شهرستان‌ها برای معرفی کارآفرینان برتر، سهولت دسترسی به آن‌ها و برقراری ارتباط میان افراد و شرکت‌ها اقدام شود.

با توجه به اهمیت تجربه در زمینه کارآفرینی، پیشنهاد می‌شود آموزش اصول کارآفرینی و آنچه مربوط به آن می‌شود، در دسترس افراد کم‌تجربه قرار

نشان داد که رابطه مثبت معنی‌داری میان میزان تحصیلات و میزان کارآفرینی در تعاونی‌های مورد مطالعه وجود داشت؛ به طوری که افزایش تعداد سال‌های تحصیل پاسخ‌گویان باعث افزایش میزان کارآفرینی در شرکت‌های مزبور می‌شود. نتیجه مطالعات ایوانی (۱۳۸۶)، کوچر (۲۰۰۲)، رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) و رستمی‌تبار (۱۳۸۶) نیز نشان داد که متغیر تحصیلات بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی تأثیرگذار است.

نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌داری میان تعداد سهام پاسخ‌گویان و میزان کارآفرینی تعاونی‌ها وجود دارد. شاید این متغیر به نوعی ایجاد حس وظیفه و مسئولیت در پاسخ‌گویان نسبت به تعاونی‌ها به وجود می‌آورد که آن‌ها خود را در برابر میزان کارآفرینی آن متعهد و ملزم می‌دانند. پس با توجه به نتیجه همبستگی میان این متغیر با متغیر وابسته، می‌توان اظهار داشت که با افزایش تعداد سهام، میزان کارآفرینی نیز افزایش می‌یابد. دو متغیر تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی و سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی نیز رابطه مثبت و معنی‌داری با متغیر وابسته در پژوهش حاضر دارند. یعنی داشتن تجربه در زمینه کارآفرینی و همچنین داشتن سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی، دو امتیاز مهم برای رسیدن به توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های محسوب می‌شود. پس هر چه تعداد سال‌های آشنایی و فعالیت در زمینه کارآفرینی بیش‌تر باشد، میزان توسعه کارآفرینی تعاونی‌ها هم بیش‌تر می‌شود. نتیجه به دست آمده با نتیجه مطالعات ایوانی (۱۳۸۶)، نظریان و همکاران (۱۳۹۲) و رستمی‌تبار (۱۳۸۶) مطابقت دارد. برای شناخت بیش‌تر عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی شهرستان موردنظر، از رگرسیون چندگانه گام‌به‌گام استفاده شد. نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه گام‌به‌گام نشان داد که متغیرهای تحصیلات، تعداد سهام، تجربه قبلی در زمینه کارآفرینی، میزان درآمد و سابقه فعالیت در شرکت تعاونی تولید کشاورزی، تأثیر مثبت و متغیر سن بر میزان توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها، تأثیر منفی دارد.

داده شود. برای پیدا کردن نقاط قوت و ضعف تعاونی‌ها به صورت درون استانی و یا بین استانی در زمینه راه کارهای مختلف کارآفرینی برگزار شود.

منابع

- ۱- احمدپور داریانی، محمود؛ حسین نیک‌بین و آصف کریمی. ۱۳۹۰. عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی مهندسی کشاورزی استان زنجان، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۲-۴۲ (۴)، صص ۵۳۵-۵۴۶.
- ۲- ایوانی، قمر. ۱۳۸۶. بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید فرش دست‌بافت شهرستان اسلام‌آباد غرب، پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی، استاد راهنما: حسین آگهی، دانشگاه رازی کرمانشاه، دانشکده کشاورزی.
- ۳- رستمی تبار، فاروق. (۱۳۸۶). بررسی میزان موفقیت فنی و اجتماعی تعاونی‌های تولید روستایی استان کرمانشاه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی، استاد راهنما: کیومرث زرافشانی، دانشگاه رازی کرمانشاه، دانشکده کشاورزی.
- ۴- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ مهدی طاهرخانی و حمدالله سجاسی قیداری. (۱۳۸۸). تحلیل ابعاد و عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خدابنده)، روستا و توسعه، سال ۱۲، شماره ۳، صص ۴۳-۷۲.
- ۵- کوچر، اف.ام. ۲۰۰۲. گذاری بر کارآفرینی. ترجمه حمید گل‌محمدی. وزارت تعاون، تهران، نشر پایگان.
- ۶- گل‌محمدی، فرهاد. ۱۳۸۶. آموزش کارآفرینی و توسعه تعاونی‌ها در راه کار اشتغال‌زایی دانش‌آموختگان کشاورزی در شرایط جهانی شدن اقتصاد در ایران، جهاد، شماره ۲۷۹، صص ۱۹۴-۲۲۵.
- ۷- مرادی، حشمت و امیرحسین علی‌بیگی. ۱۳۸۹. بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های شیلات استان کرمانشاه، تعاون، سال ۲۱، شماره ۳، صص ۱-۲۶.
- ۸- مطیعی لنگرودی، سیدحسین؛ قدیری معصوم، مجتبی؛ داور خانی؛ فضیله، یداللهی فارسی، جهانگیر و زهرا ترکاشوند. ۱۳۹۱. تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی: بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۸۰، صص ۱۱۹-۱۳۸.
- ۹- نظریان، مهناز؛ حسینی، محمود و محمد چیدری. ۱۳۹۲. شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی تعاونی‌های کشاورزی استان تهران، پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، سال ۳، شماره ۶، صص ۹۵-۱۰۶.
- ۱۰- هرنیدی‌زاده، الهه. ۱۳۸۹. بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های تولید کشاورزی استان اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته ترویج و آموزش کشاورزی، استاد راهنما: غلامرضا پزشکی راد دانشگاه تربیت مدرس تهران، دانشکده کشاورزی.
- ۱۱- هزارجریبی، جعفر. ۱۳۸۴. کارآفرینی. تهران، انتشارات پژوهشکده امور اقتصادی.
12. Amit, R.H., Brande, L., and Zott, S. 1998. Blinded by the Cities? Has There Been Pogress in Entrepreneurship Research? *Academy of Management Journal*, 36(2): 93-121.
13. Bomess, A., and Kolb, G. 2004. "Values and Entrepreneurship in the Americas" in R. Swedeberg (Ed). *Entrepreneurship*, Oxford Management Reader, New York: Oxford University Press, Pp: 28-110.
14. Borch, O.J., Forsman, S. 2001. The Competitive Tools and Capabilities of Micro Firms in the Nordic Food Sector. *Proceedings of NJF- Seminar No-313, Jun 2000*, Pp: 33-50.
15. Collette, F., Olivier, L., Van der Linden, M., Laureys, S., Delfiore, G., Luxen, A., Salmon, E. 2005. Involvement of both prefrontal and inferior parietal cortex in dual-task performance. *Brain Res Cogn Brain Res*. 24: 237-251.
16. Damianos, D., and Skuras, D. 1996. Farm Business and the Development of Alternative Farm Enterprises: An Empirical Analysis in Greece, *Journal of Rural Studies*, 12(3): 273-284.

17. Hisrich, Robert, B., Peters-Michael, P. 2002. Entrepreneurship. Tata MC raw graw- hill publishing company limited.
18. Jancikova, H. 2004. The Entrepreneurial Factor in Economic Growth. London: Macmillan. Organization Studies 20(6): 1011-1033.
19. Markley D.M. 2005. Local Strategies for responding to rural restructuring: The role of entrepreneurship, Globalization and Restructuring in rural America Conference ERS-USDA Pp: 15-25, Washington, D.C.
20. Miller, D., and Friesen, P.H. 1982. Innovation in conservative and entrepreneurial firms: Two models of strategic momentum. Strategic Management Journal, 3(1): 1-25, Article first published online: 7 NOV 2006.
21. Peng, C.Y., Yajima, H., Burns, C.E., Zon, L.I., Sisodia, S.S., Pfaff, S.L., and Sharma, K. 2007. Notch and MAML signaling drives Scl-dependent interneuron diversity in the spinal cord. Journal Neuron 53(6): 813-827.
22. Ribinsin, A., and Mitchell, T. 2002. Models of Self-Employment in a Competitive Market, Journal of Economic Surveys. 7: 367-397.
23. Stevenson, Howard, H., and David, E., Gumpert, 1985. "The Heart of Entrepreneurship." Harvard Business Review, March-April, Pp: 85-94.
24. Stevenson, Howard H., Roberts, M.J., and Irving Groubeck, H. 1994. New Business Ventures and the Entrepreneur. Fourth Edition. Boston: Irwin.